

Conseil supérieur
de la Justice
Hoge Raad
voor de Justitie

RONDETAfelCONFERENTIE VAN 20.11.2023

COMMUNICATIE VAN DE RECHTERLIJKE ORDE NAAR
DE MEDIA EN HET GROTE PUBLIEK

VERSLAG GOEDGEKEURD DOOR DE ALGEMENE
VERGADERING VAN DE HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE OP
19.06.2024

RONDE Tafelconferentie van 20 november 2023

COMMUNICATIE VAN DE RECHTERLIJKE ORDE NAAR DE MEDIA EN HET GROTE PUBLIEK

Verslag goedgekeurd door de algemene vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie op 19.06.2024

Er bestaat ook een Franstalige versie van dit verslag.

Il existe aussi une version française de ce texte.

U kan dit document raadplegen of downloaden op de website van de Hoge Raad voor de Justitie.

www.hrv.be

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding	1
2. Wettelijk kader	2
3. Advies en aanbevelingen voor de externe communicatie	3
3.1. Aanbevelingen van het Comité van ministers aan de lidstaten betreffende de informatieverstrekking in strafzaken - REC 13 (2003)	3
3.2. Advies nr. 7 van de CCJE (2005)	4
3.3. Advies nr. 8 van het CCPE (2013)	4
3.4. Communicatiegids van CEPEJ (2018)	5
3.5. Aanbevelingen van het ENCJ (2018)	6
4. Op nationaal niveau	8
4.1. Openbaar Ministerie	8
4.2. Het College van de hoven en rechtbanken	9
4.3. Bespreking en aanbevelingen	10
5. Op lokaal niveau	14
5.1. Openbaar Ministerie	14
5.2. De zetel	14
5.3. Aanwerving van woordvoerders en communicatiedeskundigen	15
5.4. Bespreking en aanbevelingen	15
6. Relaties tussen journalisten en leden van de rechterlijke orde	19
7. Opleiding van persmagistraten, woordvoerders en communicatiedeskundigen	23
8. Klare taal	24
9. Besluit	25
10. Aanbevelingen	27

1. INLEIDING

De rechterlijke macht is veel minder zichtbaar bij de burgers dan de uitvoerende of de wetgevende macht, met name door haar beperkte inmenging in het openbare debat.

Die situatie vloeit in grote mate voort uit de plicht van de uitvoerende en de wetgevende macht om voortdurend rekenschap af te leggen aan hun kiezers. Dat vereist een actieve en constante communicatie. De leden van de rechterlijke orde ondervinden dan weer geen verkiezingsdruk en moeten geen bekendheid verwerven of het publiek over hun werkzaamheden inlichten. Bovendien leggen magistraten, die gehouden zijn aan het geheim van het beraad, het beroepsgeheim en de plicht tot terughoudendheid, zichzelf een zekere gereserveerdheid op en treden veel minder vaak in dialoog met de media en het grote publiek.

Die gereserveerdheid en een zekere terughoudendheid in de interacties met de media kunnen leiden tot miskennis bij de burgers of zelfs tot misverstanden betreffende de werking en de procedures van de rechterlijke orde en de rechterlijke beslissingen.

Nu communicatie alomtegenwoordig is in onze maatschappij, moeten instellingen, inclusief de gerechtelijke instellingen, zich bewust zijn van de openbare debatten en de kritiek. Reële of vermeende fouten kunnen immers worden verspreid, met een mogelijke impact op het imago en de geloofwaardigheid van justitie en haar vertegenwoordigers. Door de stijgende verwachtingen inzake transparantie en verantwoordelijkheid kan niet langer een defensieve aanpak ten overstaan van de media worden gehanteerd. Justitie kan de manier waarop haar beslissingen worden ervaren of geïnterpreteerd niet langer negeren, noch onverschillig blijven voor de belangstelling van het publiek en de media. De rechterlijke orde communiceert ook op Internet en die externe communicatie is heel belangrijk. Ze werd evenwel niet opgenomen in de werkzaamheden van de rondetafelconferentie.

In die context heeft de Verenigde advies- en onderzoekscommissie (VAOC) van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) beslist een project over de communicatie van de rechterlijke orde te starten. Met dit project wil de HRJ een globale stand van zaken opmaken van het externe communicatiebeleid van de rechterlijke orde en bepalen welke actoren bij die laatste naar de media en het grote publiek communiceren, wat de beoogde doelstellingen en de vastgestelde problemen en uitdagingen zijn. Om die vragen te beantwoorden, werd het project in twee grote fasen uitgevoerd.

Om te beginnen werd de communicatie van de rechterlijke orde in kaart gebracht op basis van:

- Een gesprek met de woordvoerder van het College van de hoven en rechtbanken
- Een gesprek met de woordvoerder van het College van het openbaar ministerie
- Informatie die de actoren op het terrein, dat wil zeggen de korpschefs en de persmagistraten via een vragenlijst hebben meegedeeld
- Documentanalyse.

Vervolgens heeft de HRJ een rondetafelconferentie georganiseerd met verschillende actoren die betrokken zijn bij de communicatie van de rechterlijke orde, om ervaringen en uitdagingen te delen en samen naar oplossingen te zoeken.

Die rondetafelconferentie over de communicatie van de rechterlijke orde naar de media en het grote publiek vond plaats in de lokalen van de HRJ op 20 november 2023. De nationale woordvoerder van het Openbaar Ministerie, de woordvoerder van het College van de hoven en rechtbanken, magistraten van de zetel en het Openbaar Ministerie, de communicatiedirecteur van het federaal parket, woordvoerders van het Openbaar

Ministerie, meerdere communicatiedeskundigen van de zetel en tot slot verschillende journalisten hebben eraan deelgenomen.

De HRJ dankt alle belanghebbenden voor hun actieve en constructieve deelname aan de rondetafelconferentie die de debatten en uitwisselingen heeft verrijkt.

2. WETTELIJK KADER

- De artikelen 28^{quinquies}, §3, en 57, §3, van het Wetboek van Strafvordering laten het Openbaar Ministerie toe om informatie mee te delen aan de pers.
 - Art. 28^{quinquies} van het Wetboek van Strafvordering (Hoofdstuk IV – Procureurs des Konings en hun substituten, afdeling 1bis - Het opsporingsonderzoek).

§ 3. De procureur des Konings kan, indien het openbaar belang het vereist, aan de pers gegevens verstrekken. Hij waakt voor de inachtneming van het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden, het privé-leven en de waardigheid van personen. Voor zover als mogelijk wordt de identiteit van de in het dossier genoemde personen niet vrijgegeven

Art. 57 van het Wetboek van Strafvordering (Hoofdstuk VI. – Onderzoeksrechters; afdeling 1 – De onderzoeksrechter).

§ 3. De procureur des Konings kan, met instemming van de onderzoeksrechter en indien het openbaar belang het vereist, aan de pers gegevens verstrekken. Hij waakt voor de inachtneming van het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de in verdenking gestelde, het slachtoffer en derden, het privé-leven en de waardigheid van personen. Voor zover als mogelijk wordt de identiteit van de in het dossier genoemde personen niet vrijgegeven
- De artikelen 181 (Afdeling I. - Het College van de hoven en rechtbanken) en 184 (Afdeling II. - Het College van het openbaar ministerie) van het Gerechtelijk Wetboek kennen voornoemde colleges bepaalde verantwoordelijkheden toe, , waaronder het organiseren van de communicatie van de zetel en van het Openbaar Ministerie.
 - Art. 181, 1°

(Het College) neemt maatregelen die een toegankelijke, onafhankelijke, tijdige en kwaliteitsvolle rechtsbedeling verzekeren door het organiseren van onder meer communicatie, kennisbeheer, een kwaliteitsbeleid, werkprocessen, de implementatie van informatisering, het strategisch personeelsbeleid, de statistieken, de werklasmeting en werklastverdeling.
 - Art. 184

(Het College van het openbaar ministerie neemt alle maatregelen die nodig zijn voor een goed beheer van het openbaar ministerie). 2° het nastreven van de integrale kwaliteit op het vlak van onder meer communicatie, kennisbeheer, kwaliteitsbeleid, werkprocessen, implementatie van de informatisering, strategisch personeelsbeleid, statistiek, werklasmeting en werklastverdeling, teneinde bij te dragen aan een toegankelijke, onafhankelijke, tijdige en kwaliteitsvolle rechtsbedeling.

Hierbij is het van belang op te merken dat de communicatie in rechtszaken tijdens het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek van rechtszaken volgens de artikelen 27 en 58 van het Strafwetboek door het Openbaar

Ministerie moet worden gevoerd. Dat prerogatief impliceert in de praktijk dat het Openbaar Ministerie doorgaans zal communiceren over het verloop van de zaken. Daarenboven is het zo dat de arresten en de vonnissen die de hoven en rechtbanken vellen in het algemeen minder aandacht krijgen in de media dan de beginfasen van een zaak, met uitzondering van de zaken die veel media-aandacht genieten. Die tendens kan worden verklaard door de verhoogde belangstelling van het publiek voor nieuwe of sensationele ontwikkelingen in het begin van de gerechtelijke procedures, terwijl de media minder belangstelling hebben voor het eindresultaat van de zaken.

3. ADVIES EN AANBEVELINGEN VOOR DE EXTERNE COMMUNICATIE

Verschillende Europese instanties hebben aanbevelingen geschreven voor de communicatie van de rechterlijke orde naar de media en het grote publiek. Die aanbevelingen bieden richtlijnen en een kader voor een betere transparantie en toegankelijkheid van justitie. Ze moedigen meer bepaald een regelmatige en duidelijke communicatie over de gerechtelijke procedures, de beslissingen en de maatschappelijke uitdagingen van justitie aan. Dergelijke richtlijnen moeten het vertrouwen van het publiek in het rechtssysteem versterken en een betere kennis van de gerechtelijke mechanismen promoten.

3.1. AANBEVELINGEN VAN HET COMITÉ VAN MINISTERS AAN DE LIDSTATEN BETREFFENDE DE INFORMATIEVERSTREKKING IN STRAFZAKEN - REC 13 (2003)

In 2003 heeft de Raad van Europa aanbevelingen (REC 13) geformuleerd betreffende de mediaverslaggeving in strafzaken¹. Die aanbevelingen benadrukken het recht op voorlichting van het publiek door de media, met inachtneming van het vermoeden van onschuld, het recht op privacy en het recht op een eerlijk proces.

Om de communicatie tussen het Openbaar Ministerie en de media te verbeteren, worden de lidstaten aangemoedigd om een duidelijk beleid op te stellen, met onder meer de principes van de vrijheid van meningsuiting, transparantie en recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dat beleid moet simultaan reactieve en proactieve interacties met de media bevorderen, in voorkomend geval via gespecialiseerde woordvoerders. Daarnaast wordt aanbevolen de procureurs op te leiden om doeltreffend te communiceren, rekening houdend met de rechten van de partijen in strafgedingen. Het gebruik van nieuwe technologieën wordt aangeraden om tijdig accurate informatie te verspreiden. Er wordt gesuggereerd om hoge verantwoordelijken of woordvoerders op vals nieuws te laten reageren om het risico van persoonlijke kritiek te beperken en het professionele imago van het Openbaar Ministerie te vrijwaren.

¹Aanbevelingen van het Comité van ministers aan de lidstaten betreffende de informatieverstrekking door de media in strafzaken. (2003) https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df5ff

3.2. ADVIES NR. 7 VAN DE CCJE (2005)

De Consultative Council of European Judges, ingevoerd door de Raad van Europa, heeft een advies over het thema *Justitie en maatschappij* (advies nr. 7, 2005) en aanbevelingen voor het Comité van ministers van de Raad van Europa uitgevaardigd².

Dat advies en die aanbevelingen benadrukken het belang van de relatie tussen de rechtbanken en het publiek en de cruciale rol van justitie in een democratie. Er wordt voorgesteld dat de Staat op alle onderwijsniveaus inzet op burgereducatie inzake justitie met toelichting over het rechtssysteem, bezoeken aan rechtbanken en een actieve onderdompeling in gerechtelijke procedures. Rechtbanken zouden, in samenwerking met onderwijsinstellingen, actief moeten deelnemen aan de ontwikkeling van educatieve programma's en de verspreiding van openbare informatie om de gerechtelijke procedures toegankelijker te maken.

Daarnaast wordt aanbevolen om onthaal- en communicatiestructuren in te voeren bij de rechtbanken, informatieve documenten te verdelen, specifieke websites te creëren en educatieve fora voor het grote publiek te organiseren. Een specifieke opleiding public relations voor rechters wordt geopperd, alsook de toewijzing van voldoende geld om die educatieve en vulgariserende initiatieven te steunen.

In de relaties met de rechtzoekenden moet een nauwkeurige en respectvolle perceptie van justitie worden gegarandeerd, waarbij de onpartijdigheid van de rechters wordt benadrukt en een goede rechtspraktijk wordt gepromoot via diverse opleidingsprogramma's.

Om de relatie tussen rechtbanken en media te verbeteren, wordt aangedrongen op maatregelen om de respectieve rollen op te helderen, feitelijke fouten te corrigeren en het openbare begrip van de gerechtelijke werking te verbeteren. Professionele uitwisselingen en de scholing van journalisten over gerechtelijke procedures worden aangemoedigd, net als de redactie van gidsen van goede praktijken en antwoordmechanismen op betwistingen in de media.

Tot slot zijn de toegankelijkheid, de vereenvoudiging en de helderheid van de rechtstaal essentieel opdat het grote publiek de beslissingen van de rechtbanken beter zou begrijpen. Vonnissen zouden gratis online beschikbaar moeten zijn, met voorzorgsmaatregelen om het privéleven van de betrokkenen te beschermen. Die reeks aanbevelingen wordt gedaan om de transparantie, de opleiding en de communicatie rond het rechtssysteem te verbeteren voor een maatschappij die beter geïnformeerd is en volledig inzet op een democratisch proces.

3.3. ADVIES NR. 8 VAN HET CCPE (2013)

De Consultative Council of European Prosecutors heeft een advies over *De relaties tussen procureurs en media* (advies nr. 8, 2013) en aanbevelingen voor het Comité van ministers van de Raad van Europa uitgebracht³.

Om de communicatie tussen het Openbaar Ministerie en de media te verbeteren, worden de lidstaten aangemoedigd om een duidelijk beleid op te stellen, met onder meer de principes van de vrijheid van meningsuiting, transparantie en recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dat beleid moet simultaan reactieve en proactieve interacties met de media bevorderen, eventueel via gespecialiseerde woordvoerders. Daarnaast wordt ook aanbevolen de procureurs op te leiden om doeltreffend te communiceren,

² Consultative Council of European Judges. Advies nr. 7 (2005) <https://rm.coe.int/1680747539> en <https://rm.coe.int/1680747698>

³ Consultative Council of European Prosecutors. Advies nr. 8 (2013) <https://rm.coe.int/compilation-des-avis-du-conseil-consultatif-de-procureurs-europeens-cc/168074fa33> of Engelse versie: <https://rm.coe.int/1680747848>

rekening houdend met de rechten van de partijen in strafgedingen. Het gebruik van nieuwe technologieën wordt aangeraden om tijdig accurate informatie te verspreiden. Er wordt gesuggereerd om hoge verantwoordelijken of woordvoerders op vals nieuws te laten reageren om het risico van persoonlijke kritiek te beperken en het professionele imago van het Openbaar Ministerie te vrijwaren.

Het Openbaar Ministerie kan een educatieve rol vervullen door de werking van justitie toe te lichten aan de media en het grote publiek en er op die manier voor te zorgen dat het rechtssysteem beter wordt begrepen. De procureurs hebben het recht om via de media naar het publiek te communiceren om criminaliteit en andere vormen van delinquentie te voorkomen. Daarbij zorgen ze ervoor dat de gedeelde informatie nauwkeurig en helder is. Ze worden aangemoedigd om proactief in te spelen op vragen van de media en, indien nodig, het initiatief te nemen om het publiek rechtstreeks in te lichten. Dit kan zowel gaan over algemene aspecten van justitie als over de rechtzetting van onjuiste informatie in de publieke opinie.

De CPPE sluit af met een algemene aanbeveling: *“De lidstaten of het Openbaar Ministerie zou(den) een communicatiebeleid moeten uitstippelen om ervoor te zorgen dat de media toegang hebben tot de gepaste informatie en het publiek kunnen inlichten over het werk van de procureurs. Verder zouden de deontologische codes van de procureurs kunnen worden aangevuld met bepalingen die hun relaties met de media regelen. De diensten van het Openbaar Ministerie van elke lidstaat moeten nagaan in welke mate en hoe beter moet worden gecommuniceerd met de media, in functie van zijn situatie, zijn wetgeving en zijn tradities .”*

3.4. COMMUNICATIEGIDS VAN CEPEJ (2018)

De European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) bestaat uit specialisten uit de lidstaten van de Raad van Europa en ontwikkelt instrumenten om de doeltreffendheid en de goede werking van het rechtssysteem in Europa te versterken. CEPEJ heeft in 2018 een *“Gids over de communicatie van de rechtbanken en de strafrechtelijke overheden met het publiek en de media”* geschreven en gepubliceerd⁴.

De tekst benadrukt het belang van de gerechtelijke communicatie in diverse contexten en de noodzaak om het publiek en de media in te lichten over specifieke zaken en justitie in het algemeen. De tekst wijst op de verantwoordelijkheid van de gerechtelijke instellingen voor de communicatie over belangrijke procedures wegens hun ernst, de bekendheid van de betrokkenen of de betrokken juridische principes. Hij bevestigt trouwens de rol van justitie in de maatschappij, haar onafhankelijkheid ten aanzien van politieke kritiek en haar inspanning om respect voor en vertrouwen in de gerechtelijke instellingen te promoten. Hij benadrukt ook dat het belangrijk is dat justitie een openbaar standpunt inneemt over maatschappelijke kwesties en wetgeving, om de wet begrijpelijker te maken en het imago van justitie te versterken.

De tekst legt uit wie in naam van justitie kan en moet communiceren en benadrukt dat dat afhangt van het onderwerp en de context van de communicatie. Verenigingen van rechters, administratieve organen van het rechtssysteem, rechtbanken en procureurs spelen allemaal een rol met variërende verantwoordelijkheden. In de regel moeten rechters zich ervoor hoeden commentaar te geven op lopende zaken om hun onpartijdigheid te bewaren, terwijl procureurs vrijer kunnen communiceren over die procedures. Sommige rechtbanken wijzen gespecialiseerde woordvoerders aan om de communicatie te beheren, wat de coherentie en doeltreffendheid ten goede komt.

⁴ CEPEJ. Gids over de communicatie van de rechtbanken en de strafrechtelijke overheden met het publiek en de media (2018). https://rm.coe.int/cepej-2018-15-fr-guide-communication-crise-tribunaux-ministeres-public/16809025ff#_Toc530655693

De tekst schetst de evolutie van de communicatiemiddelen voor de gerechtelijke overheden en benadrukt dat het belangrijk is om moderne technieken te gebruiken, ondanks bepaalde aarzelingen. Hij onderzoekt diverse methodes, met name de persberichten, persconferenties, gesprekken, en het gebruik van websites en sociale media. Elk van die methodes heeft voor- en nadelen qua beheersing van de informatie en risico van vervorming. De tekst moedigt een doordacht gebruik van die instrumenten aan voor een doeltreffende gerechtelijke communicatie op maat van het moderne publiek.

De tekst benadrukt dat het belangrijk is om publiek en media in te lichten over de gerechtelijke activiteit, die vaak slecht begrepen wordt. Hiertoe stelt het diverse communicatiemiddelen voor zoals de websites van de rechterlijke macht, openbare documentatie, informatieloketten, opendeurdagen, persconferenties en de deelneming van rechters aan openbare debatten. Die initiatieven proberen de gerechtelijke activiteit toegankelijker te maken en haar imago bij het publiek te verbeteren. Een beter geïnformeerd publiek toont meer belangstelling.

De tekst kaart het belang aan van de communicatie door justitie over specifieke zaken en wijst daarbij op het verschil tussen de communicatie van de rechtbanken en die van het Openbaar Ministerie. Rechtbanken onthouden zich meestal van openbare commentaar op de lopende procedures en spitsen zich in hun communicatie toe op helderheid en toegankelijkheid. Het Openbaar Ministerie kan daarentegen proactiever communiceren, in het bijzonder in belangrijke strafzaken. Daarbij respecteert het de fundamentele juridische principes zoals het vermoeden van onschuld en de onafhankelijkheid van justitie.

In de gerechtelijke context moet crisiscommunicatie zorgen voor het doeltreffende beheer van onvoorziene situaties met mogelijke gevolgen voor het imago en de werking van de gerechtelijke instellingen zoals zware misdaden, verspreiding van verkeerde informatie of aanvallen op het rechtssysteem. Ze impliceert een snelle en precieze verspreiding van de informatie, de toegang van de media tot betrouwbare gegevens en kan de aanwijzing van een woordvoerder of de oprichting van een crisiscel voor de coördinatie van de communicatie vereisen. De snelheid waarmee duidelijke en correcte informatie wordt gecommuniceerd is cruciaal om het openbare vertrouwen in justitie te handhaven of te herstellen.

De gerechtelijke overheden moeten hun imago en de doeltreffendheid van hun communicatie via de media en de sociale netwerken. Ze kunnen persoverzichten samenstellen om te analyseren op welke manier hun boodschappen worden begrepen en verspreid. Dat kan helpen om de nood aan bijkomende informatie te identificeren of verkeerde informatie te corrigeren. Die analyses kunnen kansen bieden om de communicatie of de werking van de instelling te verbeteren. Ook het aanwijzen van een woordvoerder en het gebruik van enquêtes of peilingen worden voorgesteld als middelen om die evaluatie te verfijnen.

3.5. AANBEVELINGEN VAN HET ENCJ (2018)

In zijn verslag “Vertrouwen van het publiek en imago van justitie”, benadrukt het Europees Netwerk van Raden voor de Justitie (ENCJ) het belang van de communicatie door de rechterlijke macht, niet enkel om te informeren, maar ook om een positief beeld te schetsen van justitie.⁵

Dit zijn de belangrijkste aanbevelingen van het verslag:

- 1) *De rechterlijke macht moet de media monitoren, niet alleen om een samenvatting te geven van relevante informatie over de rechterlijke macht, maar ook om de tendensen die voortvloeien uit de informatie die in de*

⁵ Europees Netwerk van Raden voor de Justitie. Vertrouwen van het publiek en imago van justitie (2017-2018). <https://hrj.be/admin/storage/hrj/2017-2018-encj-report-public-lisbon-1-june-2018-nl-vertrouwen-van-het-publiek-en-imago-van-justitie.pdf>

media wordt gepubliceerd of besproken, te evalueren en te identificeren. Zo zal de rechterlijke macht de positieve en negatieve afspiegeling van de rechterlijke macht in de pers kunnen evalueren en analyseren om terugkerende problematieken aan te pakken.

- 2) De rechterlijke macht moet een prioriteit maken van een globale communicatiestrategie of de bestaande communicatiestrategieën herzien en uitbreiden met een centrale boodschap. De communicatiestrategie moet geïntegreerd zijn en niet enkel gelden voor de leden van de raad voor de magistratuur, de voorzitters en hun woordvoerders als officiële vertegenwoordigers van de rechterlijke macht (en, in voorkomend geval, voor andere entiteiten van de rechterlijke macht), maar ook voor elke rechter en elk lid van het gerechtspersoneel. Wanneer het vertrouwen van het publiek in het rechtssysteem zwak is, afneemt of schommelt, moet intensiever worden gecommuniceerd.*
- 3) De rechterlijke macht moet communicatiemiddelen ontwikkelen en samen met andere rechtscolleges en vaklui gidsen van goede praktijken opstellen en protocollen sluiten met personen die worden beschouwd als de invloedrijkste deelnemers in termen van promotie van het vertrouwen van het publiek en het imago van justitie.*
- 4) Er wordt aanbevolen dat de leden en waarnemers van het ENCJ rechters of procureurs die een opleiding communicatietechnieken hebben gevolgd, benoemen als woordvoerder en een gespecialiseerd departement invoeren met communicatiedeskundigen onder leiding van de persrechter of de procureur. Er zijn protocols nodig om de gevallen van onenigheid tussen de persmagistraat en de korpschef te regelen.*
- 5) Er wordt aanbevolen (voor de communicatie bij de rechtbank/het hof, in een panel, etc.) dat alle rechters en procureurs - inclusief de rechtbankvoorzitters en de procureurs-generaal, alsook de leden en het personeel van de raden én de griffiers - een opleiding communicatietechnieken volgen).*
- 6) De rechterlijke macht heeft er alle belang bij om via sociale media te communiceren om aan de verwachtingen en de voorkeur van het publiek tegemoet te komen. Ze vormen immers de meest beschikbare en bruikbare media. De sterke punten van die communicatiemodus zijn namelijk: de boodschap wordt rechtstreeks naar het publiek gestuurd en kan niet worden 'gemanipuleerd' door de media, de boodschapper kiest tot welk publiek hij zijn boodschap richt, boodschappen kunnen worden ondersteund, etc. De landen krijgen de aanbeveling om communicatieteams of zelfs perszalen of een aangepaste werkomgeving, alsook een communicatiebeleid in te voeren.*
- 7) De rechterlijke macht moet een uniforme merkstrategie hanteren. De gerechtelijke entiteiten moeten hun eigen merknaam ontwikkelen, niet enkel in termen van boodschap, maar ook in termen van design, kleur, enz., om makkelijk te kunnen worden geïdentificeerd. Logo's en andere elementen van de branding moeten niet enkel op documenten staan, maar ook op andere voorwerpen, tot de voertuigen van een entiteit, enz. Logo's weerspiegelen de kenmerken van de instellingen, evolueren voortdurend en moeten bijgevolg worden aangepast. Er moet dan ook een budget worden uitgetrokken voor die activiteit.*
- 8) De rechterlijke macht moet in contact staan met het grote publiek om het vertrouwen in de rechterlijke macht te versterken via bewustmakingsactiviteiten rond Justitie.*

4. OP NATIONAAL NIVEAU

4.1. OPENBAAR MINISTERIE

De steundienst van het Openbaar Ministerie heeft een communicatiebureau dat de interne communicatie van het Openbaar Ministerie verzorgt en de nationale woordvoerder helpt bij de externe communicatie. Die externe communicatie heeft betrekking op de werking van het College van het openbaar ministerie en algemene onderwerpen zoals:

- Het strafrechtelijk beleid
- Statistieken van diverse fenomenen
- De rechterlijke organisatie.

De communicatie over specifieke zaken wordt overgelaten aan de betrokken entiteiten, behalve wanneer één van hen de hulp van het communicatiebureau en de nationale woordvoerder inroept.

De procureur-generaal van Brussel is bevoegd voor de nationale communicatie van het Openbaar Ministerie. Communicatieprojecten worden behandeld door een nationale werkgroep. Daarnaast zijn er subwerkgroepen rond specifiekere onderwerpen zoals crisiscommunicatie of de redactie van een deontologische gids voor het gebruik van sociale media door magistraten en medewerkers van het Openbaar Ministerie.

Er werden reeds verschillende nationale acties ondernomen om het Openbaar Ministerie en zijn rol kenbaar te maken, via video's die op de sociale media werden gepubliceerd.

Het communicatiebureau van de steundienst beheert de website van het Openbaar Ministerie. De site bevat algemene informatie over het Openbaar Ministerie, met name over zijn organisatie, de verschillende instanties en hun bevoegdheden. Elke lokale entiteit heeft rubrieken met specifieke informatie op de website. De website verspreidt dagelijks persberichten, die ook op de sociale netwerken worden gepubliceerd. De website bevat ook de gegevens van de persmagistraten of van de communicatiecel van elke entiteit.

Het College van het openbaar ministerie is ook aanwezig op verschillende sociale netwerken (Facebook, LinkedIn, Instagram en X⁶) en post aangepaste inhoud in functie van het gebruikte kanaal.

Op nationaal vlak heeft het College van het openbaar ministerie volgende documenten opgesteld:

- Een omzendbrief (COL OMP 1/2019) , die de communicatie van het Openbaar Ministerie met de media organiseert kadert de externe communicatie van het Openbaar Ministerie door de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren te verduidelijken en een algemene beschrijving te geven van de inhoud, de aard, de vormen en de communicatietechnieken. Die omzendbrief vervangt de omzendbrief van 1999 die niet meer actueel was door de komst van de sociale netwerken. De omzendbrief beschrijft de inzet van een duidelijke en transparante externe communicatie die niet reactief, maar wel proactief moet zijn. In sommige gevallen is zelfs een strategie nodig en moet actie worden ondernomen. De omzendbrief beschrijft de communicatiedoelstellingen van het Openbaar Ministerie: zijn werkzaamheden transparant maken wat betreft zijn algemene opdrachten, het beheer van de dossiers, de aanpak van misdrijven en zijn bijdrage tot de werking van justitie. Hij wil het vertrouwen van het publiek in het rechtssysteem versterken, zijn werking pedagogisch toelichten en delinquentie

⁶Vroeger Twitter

voorkomen door over het strafrechtelijk beleid te communiceren. Er wordt enkel gecommuniceerd wanneer dat nodig is voor het openbare belang en met inachtneming van de vertrouwelijkheid van de strafrechtelijke onderzoeken, van het vermoeden van onschuld en van privébelangen. De omzendbrief kaart ook de samenwerking aan met de media voor de productie van televisie-uitzendingen. Daarnaast worden uniforme communicatiepraktijken bij het Openbaar Ministerie nagestreefd.

- Er werd ook een strategische nota opgesteld (Kadernota | College OMPG 30.09.2021). Die nota legt uit dat het communicatiebeleid van het Openbaar Ministerie hand in hand moet gaan met een strategie en een actieplan dat die strategie uitvoert. De nota beschrijft de sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen van de externe communicatie van het Openbaar Ministerie aan de hand van een SWOT-analyse⁷. De nota bespreekt de mogelijke communicatiekanalen en de verschillende geschikte terugkerende of occasionele tijdstippen voor de externe communicatie.
- Een schema met de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren voor de externe communicatie werd opgesteld (Communicatieschema van de voorzitter van het COMPG | 25.08.2023). Dat schema bepaalt ook wie de vragen van de journalisten moet beantwoorden in functie van de aard van het onderwerp.
- Een operationeel communicatieplan met een lijst van acties en projecten die moeten worden uitgevoerd of worden uitgevoerd.

4.2. HET COLLEGE VAN DE HOVEN EN RECHTBANKEN

Net als het Openbaar Ministerie heeft de zetel een nationale woordvoerder. Die wordt bijgestaan door de communicatiecel van de steundienst van het College van de hoven en rechtbanken. Die cel verzorgt de externe en interne communicatie van de zetel en bestaat uit 4 personen en de nationale woordvoerder. De leden van de cel werden onlangs aangeworven en de woordvoerder van het college bekleedt die functie voltijds sinds januari 2023. Het College van de hoven en rechtbanken beschikt voor de eerste keer over een woordvoerder.

De cel beheert de website van de hoven en rechtbanken, met algemene informatie over de hoven en rechtbanken, de verschillende rechtscolleges van de zetel en de verschillende bevoegdheden. Er bestaat een rubriek voor elk lokaal rechtscollege met algemene informatie (adres, bevoegdheden,...). De verschillende rechtscolleges kunnen via die rubrieken ook eigen informatie zoals formulieren voor bepaalde procedures of persberichten verspreiden. Het College van de hoven en rechtbanken heeft een communicatiekanaal voor journalisten op die website geplaatst. Via dat kanaal kunnen de persmagistraten hun persberichten en de rechterlijke beslissingen rechtstreeks aan alle geaccrediteerde journalisten meedelen. Journalisten moeten een formulier invullen en een kopie van hun perskaart sturen, die de webmaster controleert, voor hun accreditatie en toegang tot dit kanaal. Op dit moment hebben 138 journalisten een accreditatie en toegang tot een gereserveerd deel van de website, waarop ze geanonimiseerde vonnissen kunnen raadplegen.

Het college is ook aanwezig op verschillende sociale netwerken (Facebook, LinkedIn, Instagram en X) en post aangepaste inhoud in functie van het gebruikte kanaal.

⁷Een SWOT-analyse is een strategische evaluatiemethode die de sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen van een organisatie of een project identificeert om zo de troeven ervan te gebruiken en de impact van de zwaktes en bedreigingen te minimaliseren.

De externe communicatie van de nationale woordvoerder heeft geen betrekking op specifieke zaken die door de verantwoordelijke lokale rechtscolleges worden toegelicht, maar op de werking van het College van de hoven en rechtbanken en justitie in het algemeen.

In de praktijk krijgt de nationale woordvoerder regelmatig vragen van journalisten, per mail of telefonisch. De vragen hebben meestal betrekking op rechterlijke beslissingen of lopende zaken die werden vastgesteld. De woordvoerder verwijst hen dan naar de persmagistraten van de betrokken entiteiten. Indien de vragen eerder betrekking hebben op theoretische of specifieke vragen voor publicatie in een tijdschrift, verwijst de woordvoerder hen naar een persmagistraat die in het betrokken domein gespecialiseerd is. Hiertoe heeft de woordvoerder een informeel netwerk van deskundigen samengesteld. De woordvoerder oriënteert scholen die raad vragen om een zitting bij te wonen en geeft hen de nodige informatie.

Er werden educatieve video's over diverse aspecten van het rechtssysteem gerealiseerd en verspreid via de sociale netwerken in een streven naar scholing en transparantie. Sommige video's werden gerealiseerd in partnerschap met het Openbaar Ministerie.

De woordvoerder heeft een Teams-kanaal met alle persmagistraten van de zetel opgezet, opdat ze hun ervaringen en goede praktijken kunnen uitwisselen.

Een werkgroep 'richtlijnen pers' werd opgericht om verschillende richtlijnen voor communicatieprotocollen op te stellen, met name wat de respectievelijke verantwoordelijkheid inzake communicatie van het Openbaar Ministerie en de zetel betreft. Daarnaast bestaat een interne richtlijn die de persmagistraten oriënteert, in het bijzonder voor het anonimiseren van de vonnissen.

4.3. BESPREKING EN AANBEVELINGEN

Voor het Openbaar Ministerie:

- De HRJ stelt vast dat het externe communicatiebeleid van het Openbaar Ministerie op nationaal niveau schriftelijk werd geformaliseerd in een omzendbrief en een kadernota. Die nota bepaalt een strategie, een actieplan en een schema dat de rollen en verantwoordelijkheden van de belangrijkste actoren van het externe communicatieproces op lokaal en nationaal niveau verdeelt.

De omzendbrief schept een duidelijk gemeenschappelijk kader voor alle actoren van het Openbaar Ministerie en de lokale rechtscolleges kunnen haar aanvullen met hun specifieke procedures. Die formalisering draagt bij tot een beter en doeltreffend intern beheer van de communicatie naar de media en voorkomt een zekere verwarring voor de journalisten en het grote publiek.

Het communicatieschema, dat de verantwoordelijkheden van de verschillende actoren in functie van de aard van het onderwerp beschrijft, zorgt ervoor dat de informatie op gepaste en professionele wijze wordt meegedeeld en voorkomt schemerzones, alsook overlappende taken. Die opheldering is essentieel omdat ze de responsabilisering bevordert en de operationele doeltreffendheid versterkt.

Bovendien wordt de samenwerking met de media afgebakend en gefaciliteerd dankzij:

- Een overeenkomst voor de productie van een reportage, een documentaire of een tv-reeks over justitie
- Een protocol voor reality-tv-reeksen over Justitie.

Die documenten bepalen met name dat een lid van het Openbaar Ministerie de beelden nakijkt vóór ze worden verspreid, om ervoor te zorgen dat het privéleven van slachtoffers en hun familie en de

waardigheid van alle deelnemers in acht worden genomen. Die controle biedt ook de garantie dat de informatie het beroepsgeheim respecteert en dat geen verkeerde of schadelijke informatie wordt verspreid.

De HRJ stelt vast dat de omzendbrief, die in januari 2019 van kracht is geworden en verduidelijkt dat een evaluatie wordt gepland 2 jaar na de inwerkingtreding, nog niet werd geëvalueerd.

De HRJ raadt het Openbaar Ministerie aan om de effecten van de omzendbrief te evalueren om redelijke zekerheid te bieden dat de ingevoerde praktijken werkelijk bijdragen tot de vastgestelde organisatorische, strategische of operationele doelstellingen. Die evaluatie moet ook feedback van de actoren op het terrein omvatten om zich te vergewissen van de tevredenheid van de verschillende belanghebbenden.

Aanbeveling 1:

Evalueer de omzendbrief (COL OMP 1/2019) van het College van het openbaar ministerie die de communicatie met de media organiseert en pas die aan in voorkomend geval.

- De HRJ stelt vast dat het Openbaar Ministerie ook een operationeel communicatieplan heeft. Dit communicatieplan heeft evenwel betrekking op acties die moeten worden of worden uitgevoerd om de interne en externe communicatie van het Openbaar Ministerie te ontwikkelen en te beheren. Het zijn geen specifieke acties om de werkzaamheden van het Openbaar Ministerie transparant te maken, zowel wat de uitvoering van de algemene taken, het beheer van de dossiers betreft als, meer in het bijzonder, de benadering van misdrijven en de bijdrage aan de werking van Justitie.

De HRJ beseft dat de doelstellingen van het externe communicatiebeleid van het Openbaar Ministerie recent werden vastgelegd en dat het communicatiebureau en de nationale woordvoerder recent werden ingevoerd. De HRJ moedigt de verdere operationalisering van het externe communicatiebeleid aan en raadt aan om een actieplan op maat van de doelstellingen van de omzendbrief uit te voeren.

Het is essentieel om, voor elke actie, een doelgroep te bepalen. Dat kunnen burgers in het algemeen zijn, juristen, precieze socio-professionele categorieën, kandidaten voor een functie bij het Openbaar Ministerie, advocaten, de economische sector, de politieke wereld, enz. De noden en kenmerken van die verschillende doelgroepen moeten duidelijk worden geïdentificeerd om de boodschappen beter op hen af te stemmen. Daarna moet worden bepaald welke communicatiekanalen het best gepast zijn om die verschillende groepen doeltreffend te bereiken. Zo kunnen studenten gemakkelijker bereikt worden via sociale netwerken of op evenementen op de universitaire campus, terwijl gespecialiseerde publicaties of beroepsopleidingen een beter kanaal zijn voor juristen.

Boodschappen zullen relevanter zijn en meer impact hebben wanneer ze op specifieke groepen gericht zijn en de selectie van de kanalen op maat van de verschillende doelgroepen zal het gebruik van de middelen en de slaagkansen van de communicatie-initiatieven optimaliseren.

De HRJ raadt aan om een actieplan in te voeren dat is afgestemd op de doelstellingen inzake externe communicatie van het Openbaar Ministerie. Dat actieplan vermeldt voor elke actie: een doelstelling, de doelgroep met zijn noden en geschikte communicatiekanalen, een einddatum voor de uitvoering van de actie, de coördinator en de vorderingsstaat van de actie. Hoewel een actieplan gestructureerd en gedetailleerd moet zijn, moet het ook voldoende flexibel zijn om zich aan te passen aan onvoorziene wijzigingen of nieuwe informatie die onderweg opduiken. Het is belangrijk dat het plan indien nodig kan worden aangepast, zonder de belangrijkste doelstellingen uit het oog te verliezen.

Aanbeveling 2:

Stel een actieplan op om de externe communicatiedoelstellingen van het Openbaar Ministerie te realiseren.

Bepaal voor elke actie:

- Een doelstelling
- Een doelgroep met zijn noden en kenmerken
- De gepaste communicatiekanalen
- Een einddatum
- Een verantwoordelijke
- Een stand van zaken van de uitvoering van de actie.

Dat actieplan moet ervoor zorgen dat de externe communicatie van het Openbaar Ministerie het vermoeden van onschuld, de wapengelijkheid en de principes van het recht op een eerlijk proces niet aantast.

Wat het College van de hoven en rechtbanken betreft:

- De HRJ stelt vast dat het externe communicatiebeleid van het College van de hoven en rechtbanken niet geformaliseerd of gedocumenteerd is. Er zijn geen richtsnoeren die de richtlijnen en het kader van de externe communicatie van de zetel bepalen. De rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren van de zetel werden niet geformaliseerd of gedocumenteerd.

De HRJ is van mening dat een formeel extern communicatieproces van de zetel essentieel is om een transparante, coherente en doeltreffende communicatie te garanderen. Een formeel beleid draagt bij tot duidelijke communicatiedoelstellingen die afgestemd zijn op de opdracht en de waarden van de instelling. Op die manier kunnen alle betrokken actoren het doel van hun inspanningen begrijpen en in een coherente richting handelen. De definitie en documentatie van de rollen en verantwoordelijkheden van elkeen voorkomt schemerzones en overlappende taken. Die opheldering is essentieel omdat ze de responsabilisering bevordert en de operationele doeltreffendheid versterkt. Een geformaliseerd beleid geeft richtlijnen en standaarden voor communicatie, wat bijdraagt tot een zekere coherentie die de geloofwaardigheid van de instelling versterkt. De formalisering en documentatie van een strategie en een actieplan laten een betere planning en een doeltreffende opvolging van de werkzaamheden en projecten toe. Daarnaast kan de doeltreffendheid van de geleverde inspanningen worden beoordeeld en kunnen aanpassingen worden gedaan indien nodig. Tot slot faciliteert de formalisering en documentatie van het externe communicatiebeleid het delen van kennis en goede praktijken. Dat is bijzonder nuttig om nieuwe medewerkers te integreren en de continuïteit van de operaties bij personeelwissels te garanderen.

De HRJ raadt aan om het externe communicatiebeleid van de zetel te formaliseren en documenteren om een duidelijk nationaal kader te bepalen. Dat kader moet de mogelijkheden, de grenzen van de actie, alsook de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren zoals het College van de hoven en rechtbanken, de persmagistraten, de communicatiedeskundigen en de korpschefs vastleggen. Dat beleid moet alle gemeenschappelijke basisprincipes van de entiteiten van de zetel bevatten. Daarnaast kunnen de entiteiten hun eigen beleid en procedures ontwikkelen in functie van de context en de kenmerken van de lokale rechtscolleges.

Het is bij het opstellen van de externe communicatiestrategie onder meer belangrijk om rekening te houden met de digitale kloof om sommige doelgroepen en de gepaste niet-digitale communicatiekanalen te identificeren en zo te voorkomen dat een deel van de bevolking geen toegang heeft tot justitie. De externe communicatie moet zo constructief mogelijk zijn. De organisaties van het middenveld zouden als partners kunnen worden beschouwd opdat de bezorgdheden en vragen van de burgers volwaardig in de externe communicatie zouden worden opgenomen.

Daarnaast zou het College van de hoven en rechtbanken het externe communicatieproces regelmatig moeten evalueren. Op die manier wordt de vooruitgang gemonitord en worden eventuele problemen of hinderpalen opgespoord zodat tijdig maatregelen tot verbetering worden genomen.

De HRJ raadt het College van de hoven en rechtbanken ook aan om zijn projecten schriftelijk in een actieplan te formaliseren. Dat plan moet voor elke actie een doelstelling, de doelgroep met zijn noden en kenmerken, een einddatum voor de uitvoering van de actie, de coördinator en de vorderingsstaat van de actie vastleggen. De redactie van dat beleid moet bovendien worden aangegrepen om de korpschefs en magistraten te wijzen op het belang van externe communicatie in een streven naar transparantie van het rechtssysteem, naar toelichting van de werking van justitie bij de burgers. Het biedt ook de gelegenheid om de bewustwording van de korpschef en magistraten te verbeteren en hun instemming met het beleid te krijgen. Dat beleid zou het belang van het ontwerp en de uitvoering van een doeltreffende communicatiestrategie moeten benadrukken. Tot slot moet er bij de formalisering van het externe communicatiebeleid over worden gewaakt dat de hoven en rechtbanken onpartijdig en neutraal communiceren.

Aanbeveling 3:

Formaliseer het externe communicatiebeleid van de zetel schriftelijk en vermeld:

- De doelstellingen inzake externe communicatie van de zetel
- De verschillende mogelijke doelgroepen, hun noden en de verschillende mogelijke communicatiekanalen
- De verdeling van de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren van de zetel in functie van de verschillende mogelijke contexten
- Een actieplan, afgestemd op de externe communicatiedoelstellingen van de zetel
- Een procedure voor de regelmatige evaluatie van het externe communicatiebeleid.

Het externe communicatiebeleid moet ervoor zorgen dat de externe communicatie van de hoven en rechtbanken de onpartijdigheid en neutraliteit niet schaadt.

5. OP LOKAAL NIVEAU

5.1. OPENBAAR MINISTERIE

De verschillende lokale entiteiten van het Openbaar Ministerie hebben 90 persmagistraten. Elk parket heeft meerdere persmagistraten, die de contactpunten vormen met de media en die afwisselend communiceren, gelet op de hoeveelheid communicaties. Ze worden in die functie aangewezen door de korpschef of het directiecomité. De persmagistraten kunnen in hun taken worden bijgestaan door een communicatiecel (Brussel, Antwerpen en Oost-Vlaanderen) die voltijdse of deeltijdse medewerkers heeft. Het federaal parket en het parket van Antwerpen hebben elk een gewezen journalist als woordvoerder aangesteld.

Sommige parketten communiceren bijna dagelijks naar de lokale pers, op eigen initiatief of naar aanleiding van vragen van journalisten. Voor dossiers in onderzoek moet het Openbaar Ministerie zich ervan vergewissen dat de onderzoeksrechter instemt met de externe communicatie. Afhankelijk van het onderwerp maken sommige persmagistraten van de gelegenheid gebruik om het strafrechtelijk beleid van het parket toe te lichten.

De magistraten publiceren ook persberichten over specifiekere onderwerpen (emblematisch dossier, wijziging van strafrechtelijk beleid, campagne tegen alcohol achter het stuur in samenwerking met de politie, enz.). Niet alle antwoorden die naar de journalisten worden gestuurd (naar aanleiding van hun vragen) worden systematisch op de website van het Openbaar Ministerie gepubliceerd.

De persmagistraat van het Openbaar Ministerie die communiceert met de journalisten heeft doorgaans geen toestemming van zijn korpschef nodig, behalve in gevoelige zaken. De magistraat kan voor sommige specifieke materies een beroep doen op een gespecialiseerde magistraat. Die magistraat is vaak lid van een van de expertisenetwerken die het College van procureurs-generaal heeft ingevoerd. Ook de politie kan persberichten voorstellen die de persmagistraat van het Openbaar Ministerie, na controle en eventueel aanpassingen, publiceert.

5.2. DE ZETEL

De lokale entiteiten van de zetel hebben 71 persmagistraten. Die persmagistraten handelen onder toezicht van hun korpschef. Die laatste kan in bepaalde dossiers ook beslissen om de communicatie zelf te beheren. Sommige Nederlandstalige entiteiten hebben meerdere persmagistraten. In sommige Franstalige rechtscolleges neemt de korpschef zelf de functie van persmagistraat waar.

Afhankelijk van de rechtscolleges kunnen de persmagistraten van de zetel nu en dan worden bijgestaan door een griffier of een medewerker.

De communicatie van de rechtscolleges naar de journalisten heeft hoofdzakelijk betrekking op rechterlijke beslissingen, maar kan ook andere onderwerpen aankaarten, zoals de opening van nieuwe kamers minnelijke schikking of specifieke problemen van een rechtscollege. Een persmagistraat communiceert zelden enkel op eigen initiatief, maar veeleer als reactie op vragen van journalisten. In de meeste entiteiten moet het directiecomité of de korpschef trouwens instemmen met de communicatie. De persmagistraat treedt op als tussenpersoon en beheert de operationele communicatie.

5.3. AANWERVING VAN WOORDVOERDERS EN COMMUNICATIEDESKUNDIGEN

In het tweede semester 2023 en het eerste trimester 2024 heeft het Openbaar Ministerie 14 communicatiedeskundigen/woordvoerders aangeworven voor de verschillende parketten van het land (een voor elk parket, op dat van Eupen na, en een voor de steundienst van het Openbaar Ministerie). Zij worden bij de verschillende parketten van het land aangewezen. Met die aanwervingen wil het Openbaar Ministerie zijn interne en externe communicatie professionaliseren. Die nieuwe medewerkers hebben een dubbele rol: namelijk die van communicatiedeskundige, die deelneemt aan de ontwikkeling en de operationalisering van een communicatiebeleid voor de verschillende gerechtelijke entiteiten, en die van woordvoerder als tussenpersoon tussen het Openbaar Ministerie en de externe actoren. Ze moeten de relaties met de pers beheren en de communicatiecultuur bij de organisatie promoten, in overleg met de persmagistraten en de korpschefs.

Net als het College van het openbaar ministerie heeft het College van de hoven en rechtbanken in diezelfde periode 5 communicatiedeskundigen aangeworven. Die nieuwe communicatiedeskundigen hangen af van de communicatiecel van het College van de hoven en rechtbanken, maar werken in de rechtsgebieden van het land. De korpschefs van elk rechtsgebied moeten hun rollen en verantwoordelijkheden vastleggen. Met die aanwervingen wil de steundienst de externe communicatie van de hoven en rechtbanken professioneler maken door een communicatiestrategie uit te werken, alsook een transparant en duidelijk communicatieplan voor de acties van het College van de hoven en rechtbanken en de rechtscolleges van het land. Om een doeltreffend communicatiebeleid te garanderen, moeten de communicatiedeskundigen mee verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en het beheer van de relaties met de media. De deskundigen moeten de persmagistraten ondersteunen en kunnen in sommige dossiers als woordvoerders handelen.

5.4. BESPREKING EN AANBEVELINGEN

- De HRJ stelt vast dat de nieuwe communicatiedeskundigen en woordvoerders niet op dezelfde manier zullen werken en niet dezelfde rollen en verantwoordelijkheden zullen hebben in de verschillende entiteiten.

Elke korpschef /elk directiecomité heeft een visie en andere noden wat de externe communicatie van zijn gerechtelijke entiteit betreft. Sommige korpschefs willen woordvoerders die op televisie spreken, anderen willen woordvoerders die de magistraten adviseren en bijstaan, of nog woordvoerders die nota's voor de persmagistraten voorbereiden, enz.

De HRJ is van mening dat de rollen en verantwoordelijkheden van de recent aangeworven communicatiedeskundigen en woordvoerders duidelijk moeten worden geformaliseerd in elke entiteit. Dankzij duidelijke richtlijnen voor die nieuwe medewerkers kunnen hun competenties optimaal worden gebruikt.

De HRJ raadt elke korpschef/elk directiecomité aan om te overleggen met de communicatiedeskundige of de woordvoerder van de entiteit om samen hun rol en verantwoordelijkheden af te bakenen. Daarbij moeten de communicatiedoelstellingen duidelijk worden bepaald, aangepast aan de kenmerken en de specifieke noden van de entiteit, rekening houdend met het globale kader van de nationale gerechtelijke communicatie. Bij dat proces is het ook belangrijk om het standpunt in te winnen van de magistraten, in het bijzonder van de persmagistraten die al taken van externe communicatie uitvoeren. Hun ervaring en kennis zullen waardevol zijn bij de ontwikkeling van een coherente en doeltreffende externe communicatiestrategie die de nieuwe werknemers betreft.

Aanbeveling 4:

Bepaal de rollen, verantwoordelijkheden en doelstellingen van elke communicatiedeskundige en woordvoerder in overleg met die persoon en rekening houdend met het advies van de magistraten.

- De HRJ stelt, in de huidige context, een zekere vorm van scepticisme, of zelfs aarzeling vast bij sommige magistraten bij het idee dat niet-magistraten belast worden met de externe communicatie van de rechterlijke orde.

Die bezorgdheid vloeit hoofdzakelijk voort uit de vrees dat het gebrek aan specifieke juridische kennis bij de communicatiedeskundigen en woordvoerders nadelig zal zijn voor de geloofwaardigheid van de meegedeelde informatie of dat ze niet volledig operationeel kunnen zijn door die hiaten. Daarbij komt nog dat sommige magistraten het gevoel hebben dat externe communicatie nutteloos is.

De HRJ vindt het essentieel dat de korpschefs, de directiecomités, de persmagistraten, de magistraten en het voltallige gerechtspersoneel bewust worden gemaakt van het belang van een externe communicatiecultuur en van het integreren en ondersteunen van die nieuwe medewerkers. Het is niet de bedoeling dat die nieuwe medewerkers met beperkte ervaring in de gerechtelijke wereld taken vervullen waarvoor een grote mediabelangstelling heerst. Ze zullen natuurlijk niet naar televisiedebatten worden gestuurd. Terwijl ze het rechtssysteem leren kennen, kunnen ze heel goed taken uitvoeren die bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen inzake externe communicatie.

De HRJ raadt het College van de hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie aan om bewustmakingsacties te voorzien voor korpschefs en magistraten over het belang van een externe communicatiecultuur, de integratie en de ondersteuning van de nieuwe communicatiedeskundigen en woordvoerders. Het is de bedoeling om de negatieve indrukken bij sommige magistraten en korpschefs zoveel mogelijk te beperken en een doeltreffende samenwerking tussen de magistraten en die nieuwe medewerkers te bevorderen.

Aanbeveling 5:

Voorzie bewustmakingsacties voor de korpschefs en magistraten om een externe communicatiecultuur van de rechterlijke orde en de integratie en de ondersteuning van de communicatiedeskundigen en woordvoerders te promoten.

- De HRJ stelt vast dat de externe communicatiepraktijken van de entiteiten sterk uiteenlopen, in functie van factoren zoals de frequentie van de vragen van journalisten, het nieuws, de beschikbaarheid van de magistraten, de grootte en het type van de gerechtelijke entiteit.

Een vrederecht wordt minder bevestigd door journalisten dan een rechtbank van eerste aanleg, een hof van beroep of het federaal parket. Daar waar sommige rechtscollages van de zetel actief communiceren (tot meer dan 20 persberichten per jaar), doen andere dat zelden (1 of 2 maal per jaar) of helemaal niet. Die laatste gaan ervan uit dat het niet nodig of nuttig is of krijgen nooit vragen. Parketten communiceren vaker. Zo moet de woordvoerder van het federaal parket dagelijks tien tot twintig vragen van de pers beantwoorden. Sommige korpschefs van de zetel zijn van mening dat communicatie niet primordiaal is en dat een rechtscollage enkel vonnissen moet vellen.

Sommige rechtscolleges hebben een deel van hun externe communicatiepraktijken geformaliseerd. De mate waarin ze geformaliseerd zijn en het resultaat van die inspanningen variëren. Zo hebben het Openbaar Ministerie en de zetel van de arrondissementen Antwerpen en Limburg een protocol gesloten voor een doeltreffende samenwerking tussen de persmagistraten, de zetel, het Openbaar Ministerie en de media. Dat protocol bepaalt ook de richtlijnen voor de zittingen. Dat protocol dateert van 2015 en is op bepaalde punten verouderd omdat het verwijst naar een oude omzendbrief van het Openbaar Ministerie van 1999, alsook naar enkele webpagina's die niet meer bestaan.

De publicatie van informatie en persberichten op de website van het Openbaar Ministerie of de website van de hoven en rechtbanken hangt ook af van de entiteiten en de magistraten. Sommige magistraten plaatsen hun persbericht niet op de website, maar delen dat rechtstreeks mee aan de journalist die informatie heeft gevraagd. Die tendens is vooral op te merken bij de zetel. Sommige, hoofdzakelijk Nederlandstalige, lokale rechtscolleges zijn ook actief op de sociale netwerken.

Gerechtelijke entiteiten worden uitgenodigd door journalisten of regisseurs om deel te nemen aan een documentaire of een ander televisieprogramma. Tal van verzoeken worden ingewilligd, maar het is geen algemene regel. Een korpschef doet dat niet omdat hij wil voorkomen dat justitie wordt omgevormd tot een realityshow.

Sommige korpschefs hebben geen probleem met die communicatie. Anderen vinden dan weer dat elke communicatie tijd en personele middelen vereist die ze niet altijd hebben. Elk afschrift van een rechterlijke beslissing moet worden geanonimiseerd vóór het naar journalisten wordt gestuurd. Niet alle rechtscolleges doen dat evenwel omdat ze erop rekenen dat de journalisten dat zelf doen. Sommige rechtscolleges communiceren weinig of minder dan ze zouden willen, omdat het anonimiseren veel tijd in beslag neemt.

De bevroegde korpschefs en persmagistraten zijn het er roerend over eens dat de entiteiten zelf moeten communiceren over zichzelf, haar werking en de uitdagingen, terwijl onderwerpen van algemeen belang betreffende de werking van de rechterlijke orde door een representatief orgaan als het college moeten worden behandeld. Daarnaast benadrukken ze het belang van ruimere communicatie-initiatieven om de kennis van het rechtssysteem bij het publiek te verbeteren. Ze erkennen daarbij de uitdagingen qua middelen en tijd om die communicatie tot een goed einde te brengen. Er moet meer worden gecommuniceerd over de gerechtelijke procedures om het publiek meer toelichting te geven bij sommige concrete aspecten van het recht, zoals de reden waarom een rechter een proces-verbaal van de politie niet in twijfel mag trekken. Die informatie heeft rechtstreeks betrekking op het grote publiek en moet daarom toegankelijker zijn. Sommige magistraten van de zetel zijn van mening dat er ook meer moet worden gecommuniceerd over burgerlijke zaken omdat ze talrijker zijn dan de strafzaken en een aanzienlijke impact hebben op het dagelijkse leven van de burgers.

Sommige magistraten en korpschefs van de zetel vinden dat een communicatiebeleid moet worden ingevoerd met een communicatiestrategie en -plan waarin de strategische en operationele doelstellingen worden vastgelegd. Een dergelijk uniform beleid zou algemeen afbakenen wat een persmagistraat al dan niet mag doen. De korpschef moet evenwel een centrale rol blijven spelen, die niet mag verdwijnen door de standaardisering van de methodes. Elk rechtscollege moet zelf kunnen beoordelen of het al dan niet gepast is om te communiceren. Hoewel uniforme praktijken en dragers een meerwaarde kunnen zijn, moet de communicatie aan elk type rechtscollege zijn aangepast. Zo zal de communicatie van een vrederegerecht niet dezelfde zijn als die van een hof van assisen.

Sommige magistraten van het Openbaar Ministerie zijn van mening dat het Openbaar Ministerie onvoldoende communiceert en raden aan om meer te communiceren naar de media en het grote publiek

en dringen aan op meer en betere communicatie. Ze erkennen dat er uitdagingen zijn, zoals de weerstand van sommige magistraten. Anderen zijn van mening dat moet vermeden worden dat te veel communicatie over kleine feiten tot een angstklimaat leidt, maar dat moet worden bepaald in welke relevante zaken communicatie een meerwaarde kan bieden.

Rekening houdend met de uiteenlopende types van rechtscolleges, van zaken die ze behandelen en van de specifieke uitdagingen is de HRJ van mening dat elk rechtscollege zijn beleid en procedures inzake externe communicatie moet ontwikkelen en documenteren (of bijwerken), rekening houdend met het nationale kader. Dit kan perfect met de aanwerving van de nieuwe communicatiedeskundigen en woordvoerders die hun expertise kunnen delen om het beleid en de procedures te ontwikkelen en om een deel van de geplande acties te verwezenlijken.

De HRJ beveelt elk rechtscollege aan om zijn beleid en procedures inzake externe communicatie te formaliseren en te documenteren. Het externe communicatiebeleid van elk rechtscollege moet op het nationale kader steunen en specifieke doelstellingen voor het rechtscollege uitwerken.

Aanbeveling 6:

Formaliseer het extern communicatiebeleid bij de verschillende lokale entiteiten schriftelijk, rekening houdend met het nationale kader, en:

- **Identificeer de doelstellingen van de externe communicatie van de entiteit duidelijk.**
- **Identificeer de doelgroepen en de geschikte communicatiekanalen.**
- **Definieer de rollen en verantwoordelijkheden van elkeen in de verschillende fasen van de procedure.**
- **Bepaal de mechanismen voor de herziening en de voortdurende verbetering van de procedure.**

- De HRJ beveelt ook aan dat het College van de hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie de redactie coördineren van een vademecum met goede praktijken inzake externe communicatie en ervoor zorgen dat die onder de persmagistraten en de persmedewerkers wordt verspreid. Dat vademecum moet worden opgesteld in nauwe samenwerking met de verschillende personen die bij de verschillende entiteiten van de rechterlijke orde belast zijn met de externe communicatie. Die samenwerking zal een beeld geven van de huidige beste praktijken en de specifieke uitdagingen van sommige onderwerpen en contexten. Dat vademecum moet evolueren en regelmatig worden bijgewerkt in functie van relevante ervaringen van de actoren op het terrein, van de ervaring en de professionalisering van de personen die instaan voor de externe communicatie van de rechterlijke orde, alsook van de technologische, maatschappelijke en wettelijke wijzigingen. Telkens wanneer het bijgewerkt werd, moet het vademecum ook aan de betrokken personen worden bezorgd.

Aanbeveling 7:

- **Coördineer de redactie van een vademecum met goede praktijken inzake externe communicatie in samenwerking met de actoren op het terrein.**
- **Werk het vademecum bij in functie van de ervaring.**
- **Deel het vademecum bij elke aanpassing aan de betrokken personen mee.**

6. RELATIES TUSSEN JOURNALISTEN EN LEDEN VAN DE RECHTERLIJKE ORDE

- De HRJ stelt vast dat een zeker aantal magistraten erop wijst dat sommige journalisten het rechtssysteem niet goed kennen en specifieke kennis ontberen, zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk vlak.

Die beperkte kennis van het rechtssysteem en zijn werking kan leiden tot verwarring of foutieve voorstellingen in artikelen of reportages.

Daarnaast is het zo dat magistraten vaak gefrustreerd zijn door het onjuiste gebruik van juridische termen door sommige journalisten. Sommige journalisten pleiten ervoor dat de rechterlijke orde educatieve sessies over het rechtssysteem zou geven aan mediaprofessionals, naar voorbeeld van het Europees Parlement dat opleidingen aanbiedt om journalisten vertrouwd te maken met het politieke universum.

De HRJ is van mening dat opleidingen voor journalisten waarin de gerechtelijke actualiteit aan bod komt, het risico van verwarring of foutieve voorstellingen bij de bespreking van rechtszaken door de media kan beperken. Het is belangrijk om de integriteit te handhaven van de informatie die aan het publiek wordt meegedeeld, door ervoor te zorgen dat de artikelen en reportages de nuances en complexiteit van rechtsgedingen en rechterlijke beslissingen trouw weergeven.

Dat zou een vlottere en respectvolle communicatie tussen beroepsgroepen binnen justitie en de media mogelijk maken en de bruggen tussen die beide werelden verstevigen. Door online gidsen of middelen aan te bieden, of nog door opleidingen te geven aan journalisten, zou de rechterlijke orde niet enkel bijdragen tot een betere kwaliteit van de beschikbare gerechtelijke informatie voor het publiek, maar ook het wederzijds respect en begrip tussen gerechtelijke actoren en de media versterken. Sommige journalisten en leden van de rechterlijke orde zouden elkaar daar kunnen ontmoeten en goede praktijken voor hun toekomstige samenwerking uitwisselen.

De HRJ beveelt het College van de hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie aan de mogelijkheid te evalueren om opleidingen of workshops te organiseren om de kennis van sommige journalisten over het rechtssysteem te verbeteren.

Indien dergelijke opleidingen zouden worden georganiseerd, beveelt de HRJ de beroepsverenigingen van journalisten aan om journalisten die over de gerechtelijke actualiteit berichten, aan te moedigen om die opleidingen te volgen, zonder afbreuk te doen aan de diverse informatie- en opleidingsbronnen van de journalisten.

Aanbeveling 8:

Organiseer opleidingen om de kennis van sommige journalisten over het rechtssysteem te verbeteren en moedig hen aan om die opleidingen te volgen.

- De HRJ stelt vast dat sommige journalisten klagen dat de beschikbaarheid en de reactiviteit van de magistraat om te reageren op verzoeken om informatie verschilt naargelang het rechtscollege of de persmagistraat zelf.

Terwijl sommige rechtscolleges snel antwoorden, laten anderen de journalisten enkele dagen wachten om, in sommige gevallen, niet in te gaan op hun verzoeken om informatie. Journalisten vinden het niet normaal dat ze soms tot 4 dagen moeten wachten om een negatief antwoord te krijgen op hun verzoeken om informatie. Journalisten willen dat de termijn tussen vraag en antwoord korter is. Anderen zeggen dat het moeilijk is om een woordvoerder of persmagistraat te vinden die beschikbaar is om voor de camera te spreken. Informatie betreffende onder andere een nieuwsfeit kan de rechterlijke orde de gelegenheid bieden om sommige juridische concepten en sommige aspecten van de werking van justitie opnieuw onder de aandacht te brengen en toe te lichten.

De HRJ is van mening dat een kortere reactietijd op vragen de informatiecycclus kan optimaliseren en voor een snellere verspreiding van het nieuws kan zorgen.

Dankzij het vermogen om snel informatie te geven, kan ook effectiever worden gereageerd op de zorgen en vragen van het publiek, met name over zaken van openbaar belang of kritische aspecten van het rechtssysteem. Door de vragen snel te beantwoorden, verminderen de rechtscolleges de frustraties die een lange wachttijd oproept bij de journalisten en moedigen ze meer samenwerking bij de inzameling en verspreiding van informatie aan.

De HRJ benadrukt evenwel dat de rechterlijke orde en de journalisten niet dezelfde belangen hebben. De pers wil instantinformatie, terwijl de rechterlijke orde geen onzekere of foutieve informatie wil communiceren.

De HRJ beveelt de verschillende gerechtelijke rechtscolleges aan om de verschillende stappen van hun externe communicatieprocedure te analyseren en na te gaan of bepaalde maatregelen kunnen worden genomen om de reactietijd op vragen van de pers in te korten. De inkorting van de reactietijd mag geen impact hebben op de betrouwbaarheid van de meegedeelde informatie.

Aanbeveling 9:

Analyseer en verbeter de verschillende stappen van de externe communicatie om de reactietijd op vragen van de pers in te korten.

- De HRJ stelt vast dat journalisten melden dat de burgers het rechtssysteem niet begrijpen, met name door een gebrek aan initiatief van de rechterlijke orde om die situatie te verbeteren.

Ze geven de zaak Sanda Dia als voorbeeld. Een gerechtelijke toelichting over de autonome werkstraf en de toepassingsvoorwaarden ervan, zou heilzaam geweest zijn. Bovendien draagt de vergelijking met andere rechterlijke beslissingen, zoals een gevangenisstraf zonder uitstel voor een sigarettensmokkel, bij tot de verwarring van de burgers. Dat valt af te leiden uit de talrijke negatieve commentaren op justitie op de sociale netwerken. De journalisten benadrukken ook dat de zetel niet communiceert na een vonnis en geen uitleg geeft over rechterlijke beslissingen. Er is nood aan een meer proactieve en pedagogische aanpak.

De HRJ begrijpt dat de complexiteit van het rechtssysteem en van zijn beslissingen niet eenvoudig te begrijpen is voor het grote publiek. Door pedagogische informatie te geven en de redeneringen achter sommige beslissingen zoals de autonome werkstraf, of het onderscheid tussen verschillen soorten straffen

toe te lichten, kunnen de burgers de werking van justitie en de criteria voor haar beslissingen beter begrijpen. Een proactieve en objectieve gerechtelijke communicatie kan dat vertrouwen herstellen en versterken door te tonen dat het rechtssysteem streeft naar duidelijkheid, transparantie en verantwoordelijkheid. Burgers die beter geïnformeerd zijn over het rechtssysteem en zijn beslissingen, kunnen met kennis van zaken deelnemen aan openbare debatten en als actieve en bewuste burgers handelen.

De HRJ beveelt de verschillende rechtscolleges van de rechterlijke orde aan om doelstellingen inzake proactieve en pedagogische communicatie te integreren bij de ontwikkeling of herziening van hun communicatiebeleid en -strategie. Dat moet ervoor zorgen dat het publiek over duidelijke en toegankelijke uitleg van gerechtelijke procedures en beslissingen, alsook van de fundamentele beginselen van het rechtssysteem beschikt. Door middel van een regelmatige, transparante communicatie via diverse communicatiekanalen kunnen de rechtscolleges niet enkel het begrip en de perceptie van het publiek ten aanzien van het rechtssysteem verbeteren, maar ook het vertrouwen en de ondersteuning van die laatste versterken.

Aanbeveling 10:

Promoot een proactieve en pedagogische communicatie in het externe communicatiebeleid om opmerkelijke rechterlijke beslissingen en hun gevolgen uit te leggen en te contextualiseren.

- Meerdere magistraten hebben aangestipt dat de rechterlijke orde niet altijd reageert op verkeerde informatie die de pers publiceert.

De HRJ is van mening dat het publiek zijn vertrouwen in het rechtssysteem kan verliezen wanneer verkeerde informatie niet wordt rechtgezet. Door dat gebrek aan reactie zijn sommige journalisten zich niet bewust van een gebrek aan nauwkeurigheid of kennis van het rechtssysteem.

Zonder officiële reactie kan verkeerde informatie worden verspreid en overgenomen door andere media of op de sociale netwerken, zodat hun omvang en hun negatieve impact op de perceptie van justitie toenemen. Bovendien zal een laattijdige reactie van de rechterlijke orde op foutieve informatie de negatieve gevolgen ervan niet doen verdwijnen, daar waar een onmiddellijke rechtzetting dat wel kan omdat ze voorkomt dat fouten worden verspreid en nauwkeurige informatie garandeert.

De HRJ beveelt de rechterlijke orde aan te reageren wanneer de media onjuistheden of verkeerde informatie verspreiden. Het geschikte communicatiekanaal moet worden bepaald in functie van de recht te zetten fout. Dat kan door middel van een persbericht, een recht op antwoord of andere communicatiekanalen om de feiten recht te zetten en te garanderen dat de informatie aan het publiek nauwkeurig is.

Aanbeveling 11:

Reageer wanneer de media onjuistheden of verkeerde informatie verspreiden en bepaal het geschikte communicatiekanaal om dat te doen.

- De HRJ stelt vast dat journalisten klagen over een gebrek aan beelden (met name van interventies) om bepaalde zaken te illustreren.

Daarnaast willen sommige leden van het Openbaar Ministerie debatteren over de mogelijkheid om welbepaalde beelden, gemaakt door de federale politie en vóór verspreiding gevalideerd door de betrokken magistraat en de onderzoeksrechter, te verspreiden. De pers illustreert dossiers van het Openbaar Ministerie nu met te oude of ongepaste archiefbeelden, of met beelden, of met beelden van een gelijkaardige operatie in het buitenland.

De HRJ is van mening dat de toegang tot specifieke beelden van behandelde zaken een getrouwere en gecontextualiseerde weergave van de gebeurtenissen mogelijk zou maken, zonder gebruik van ongepaste of bedrieglijke archiefbeelden. Dat kan bijdragen tot de kwaliteit van de informatie.

De HRJ raadt aan om de mogelijkheid te bestuderen voor het Openbaar Ministerie om journalisten, met instemming van de betrokken onderzoeksrechter, beelden te geven van de interventies van de politie in sommige specifieke zaken. Het is evenwel belangrijk dat de beelden zorgvuldig worden geselecteerd en gevalideerd, met respect voor de rechten op het privéleven, de ethische overwegingen en de wettelijke vereisten inzake onder andere het vermoeden van onschuld en de bescherming van verdachten, getuigen en slachtoffers. De gerechtelijke autoriteiten, de politie en professionals uit de media moeten nauw samenwerken om duidelijke richtlijnen en doeltreffende procedures voor het vertonen van beelden van interventies vast te leggen.

Aanbeveling 12:

Onderzoek de mogelijkheid voor het Openbaar Ministerie om journalisten beelden te geven van de interventies van de politie in sommige specifieke zaken. Stel, in voorkomend geval, een protocol op met inachtneming van de grondrechten.

- De HRJ stelt vast dat journalisten regelmatigere contacten willen met de vertegenwoordigers van de rechterlijke orde om te overleggen over bepaalde onderwerpen en oplossingen te vinden voor eventuele problemen.

Sommige vertegenwoordigers van beroepsverenigingen van journalisten keuren de bepalingen af van de omzendbrief van het Openbaar Ministerie die de communicatie met de media organiseert. Ze vinden dat de maatregelen in de protocollen voor de productie van tv-uitzendingen te ver gaan en de vrijheid van de journalisten te fel beknotten, omdat de magistraat van het Openbaar Ministerie de machtiging van de journalisten op elk moment kan intrekken. Ze stellen voor om samen met het Openbaar Ministerie een nieuwe omzendbrief op te stellen die de vrijheid om te informeren beter in acht neemt.

Andere journalisten zouden graag overleggen met het Openbaar Ministerie en de zetel om praktische problemen betreffende de zittingen op te lossen.

De HRJ raadt aan om een dialoog te starten tussen het College van de hoven en rechtbanken en het College van het openbaar ministerie en de beroepsverenigingen van journalisten zodat journalisten en leden van de rechterlijke orde hun bekommernissen kunnen delen en suggesties kunnen formuleren. Dat initiatief zou tot een voortdurende verbetering op basis van ervaringen leiden. Die dialoog kan worden aangevat onder de vorm van regelmatig rondetafeloverleg, georganiseerd door de colleges of door de beroepsverenigingen van journalisten. Die regelmatige ontmoetingen zullen het wederzijdse vertrouwen en begrip versterken.

Aanbeveling 13:

Voer een dialoogplatform in tussen het College van de hoven en rechtbanken, het College van het openbaar ministerie en de beroepsverenigingen van journalisten om zorgen te delen en suggesties te formuleren.

7. OPLEIDING VAN PERSMAGISTRATEN, WOORDVOERDERS EN COMMUNICATIEDESKUNDIGEN

Het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO) geeft 3 opleidingen voor recent aangewezen persmagistraten of magistraten die over afzienbare tijd aangewezen zullen worden als persmagistraat.

- De eerste is een basisopleiding. Met die opleiding leert de deelnemer doeltreffend en gepast communiceren met de media, met inachtneming van de regelgeving. Hij leert welk type communicatie best past bij de situatie, om de verworven kennis over de reglementaire en ethische aspecten onmiddellijk toe te passen en om de valstrikken te erkennen en te vermijden, terwijl hij de beste praktijken toepast.
- De tweede is een cameratraining. Die opleiding moet de deelnemer leren spreken in televisie-interviews en leren om de specifieke technieken voor radio- en televisie-interviews toe te passen.
- De derde bestaat uit een dag van uitwisselingen van beroepservaringen tussen persmagistraten.
- De HRJ stelt vast dat nog niet alle persmagistraten de opleidingen hebben kunnen volgen die het IGO voor hen organiseert.

De personen die de opleiding nog niet gevolgd hebben, roepen tijdgebrek in als voornaamste reden. De magistraten die de opleidingen gevolgd hebben, zijn positief en stippen aan dat ze praktisch en verrijkend zijn.

De HRJ raadt alle persmagistraten aan om de opleidingen van het IGO bij te wonen zodra ze kunnen.

Aanbeveling 14:

Zorg ervoor dat de persmagistraten de opleidingen van het IGO volgen.

- De HRJ stelt vast dat reeds initiatieven en maatregelen inzake opleidingen werden genomen om in te spelen op de initiële noden van de woordvoerders en communicatiedeskundigen van het Openbaar Ministerie en de zetel.

De opleiding van die deskundigen moet volledig zijn en niet enkel de technische aspecten van communicatie en public relations dekken, maar ook de specifieke kenmerken van het gerechtelijke domein zodat ze op nauwkeurige en menselijke wijze over complexe en delicate onderwerpen kunnen communiceren. Een doorgedreven kennis van het rechtssysteem, zijn uitdagingen en zijn terminologie is

essentieel voor een externe communicatie die de integriteit en de waarden van de rechterlijke orde respecteert en simultaan toegankelijk is voor het grote publiek.

Het is ook belangrijk dat de opleidingsnoden regelmatig worden geëvalueerd, rekening houdend met de evolutie van het medialandschap, de nieuwe communicatietechnologieën en de specifieke feedback voor de gerechtelijke context. Daarnaast is het belangrijk om rekening te houden met de specifieke doelstellingen van de lokale rechtscolleges die kunnen evolueren. De opleidingsstrategie en de aanpassing van de competentieprofielen moeten voldoende flexibel zijn om in te spelen op die evoluties.

De HRJ beveelt aan om de opleiding voor woordvoerders en communicatiedeskundigen regelmatig te evalueren om ervoor te zorgen dat ze aangepast blijft aan de eisen van het gerechtelijke domein, aan de evolutie van het medialandschap en aan de specifieke doelstellingen van de entiteiten. Het is aanbevolen om daartoe een mechanisme van voortgezette evaluatie in te voeren, met regelmatige feedbacksessies met de korpschefs en de magistraten. Op die sessies kan rechtstreekse feedback over de doeltreffendheid van de communicatie worden gegeven en kunnen domeinen worden geïdentificeerd waarin de opleiding moet worden verbeterd of bijgewerkt.

Aanbeveling 15:

Evalueer de opleidingen voor woordvoerders en communicatiedeskundigen regelmatig om ervoor te zorgen dat ze aangepast blijven aan de evolutie van het gerechtelijke domein en het medialandschap en aan de specifieke doelstellingen van de entiteiten.

8. KLARE TAAL

Justitie is een grondslag van onze democratie. In een democratische staat worden alle burgers gelijk behandeld voor de wet en garandeert justitie die gelijkheid door erop toe te zien dat de wetten eerlijk worden toegepast op iedereen. Correct toegepaste wetten tonen de burgers dat de democratische instellingen betrouwbaar zijn. Dat vertrouwen moedigt de mensen aan deel te nemen aan het maatschappelijke leven en de beslissingen van de overheden te ondersteunen. Het is daarom belangrijk dat iedereen begrijpt hoe justitie werkt en welke weerslag rechterlijke beslissingen op hen kunnen hebben.

In het kader van hun interactie met het publiek worden de leden van de rechterlijke orde vaak geconfronteerd met de uitdaging om complexe juridische concepten duidelijk uit te leggen aan leken. Een hermetische taal kan de indruk wekken dat justitie een ver-van-mijn-bedshow en ontoegankelijk is, wat rechtzoekenden kan intimideren. Het gebruik van onduidelijke of verouderde juridische termen kan zowel problematisch zijn voor het begrip als voor het vertrouwen van het publiek in het rechtssysteem.

Eenvoudig taalgebruik, en duidelijke en moderne woorden kunnen de gerechtelijke procedures toegankelijker en de rechterlijke beslissingen voor iedereen begrijpelijker maken. Het is niet de bedoeling om tot het uiterste te vereenvoudigen, maar wel om te verduidelijken, toegankelijk te maken zonder in te boeten om strengheid en precisie. Een boodschap die in een toegankelijke taal wordt gebracht, heeft vaak meer impact omdat het publiek haar onmiddellijk begrijpt. Het leidt er ook toe dat het grote publiek de gerechtelijke informatie niet enkel krijgt, maar ook correct interpreteert.

Klare en begrijpelijke taal van de gerechtelijke actoren is essentieel om justitie toegankelijk en transparant te maken en aldus het vertrouwen van de burgers te versterken. Dat draagt ook bij tot de gelijke toegang tot de gerechtelijk informatie, een belangrijk bestanddeel van een democratische maatschappij, omdat iedereen begrijpt wat de rechterlijke beslissingen impliceren.

De HRJ beveelt elke gerechtelijke actor aan om voortdurend aandacht te hebben voor klare, dat wil zeggen toegankelijke en begrijpelijke, mondelinge én schriftelijke taal, met behoud van een juridische strengheid. Zo wordt klare taal een doeltreffend middel om justitie dichterbij te brengen bij de burgers omdat ze wordt ervaren als een openbare dienst die toegankelijk, begrijpelijk en vooral, ten dienste is van iedereen.

Aanbeveling 16:

Heb voortdurend aandacht voor klare, dat wil zeggen toegankelijke en begrijpelijke, mondelinge én schriftelijke taal, met behoud van de juridische strengheid en precisie.

9. BESLUIT

Hoewel de eerste belangrijke stappen werden gezet met de aanstelling van een nationale woordvoerder van het Openbaar Ministerie en vervolgens een woordvoerder van het College van de hoven en rechtbanken, en onlangs de aanwerving van 14 woordvoerders voor het Openbaar Ministerie en 5 communicatiedeskundigen voor de zetel, is dit nog maar het prille begin van een cultuur van externe communicatie van de rechterlijke orde.

Het is belangrijk dat de volledige rechterlijke orde zich bewust is van het belang van een doeltreffende externe communicatie om het rechtssysteem transparant, toegankelijk en begrijpelijk te maken voor alle burgers.

De gerechtelijke communicatie heeft meer dan gerichte verbeteringen nodig om strategisch en coherent te zijn en alle beschikbare en geschikte middelen in te zetten om het publiek doeltreffend en objectief in te lichten over alle activiteiten van de rechterlijke orde. Ze moet hiermee diverse groepen aanspreken met aangepaste boodschappen in functie van hun specifieke behoeften aan informatie. Dat is nodig om de transparantie, het begrip en, in fine, het vertrouwen in het rechtssysteem te versterken, zonder te vervallen in marketingboodschappen die het vertrouwen van de burgers kunstmatig moeten versterken. Dat zou diezelfde transparantie immers in gevaar kunnen brengen.

In zijn externe communicatiebeleid moet de rechterlijke orde de vrijheid om te informeren en alle prerogatieven in acht nemen van de pers en de media waarmee ze communiceert.

Het is fundamenteel om tot een delicaat evenwicht te komen tussen enerzijds het beroepsgeheim, het privéleven en de waardigheid van de personen en anderzijds de wettige nood aan informatie van het publiek, zonder de waardigheid en de integriteit van de gerechtelijke instelling in gevaar te brengen. De inspanning om een cultuur van externe communicatie te ontwikkelen, om de werking van het rechtssysteem toe te lichten en transparantie te garanderen, mag niet worden gezien als een opgave, maar als een fundamentele rol van de rechterlijke orde zelf.

Naast het belang van een cultuur van externe communicatie bij de rechterlijke orde, blijft de inachtneming van goede praktijken inzake bestuur essentieel om de doelstellingen te bereiken.

Het engagement en de pedagogie bij de rechterlijke orde, van de korpschefs, de magistraten en het voltallige personeel zullen belangrijke hefboomen zijn om die dynamiek van verandering te steunen en te stimuleren.

De korpsen moeten die verantwoordelijkheid op hun niveau autonoom uitoefenen om de risico's van de centralisatie te voorkomen.

Het externe communicatiebeleid van de rechterlijke orde beperkt de vrijheid van meningsuiting van de magistraten of de magistratenverenigingen niet. Ze beperkt evenmin de verantwoordelijkheid inzake communicatie in verband met justitie van andere instellingen, zoals de HRJ.

10. AANBEVELINGEN

Na afloop van de rondetafelconferentie werden 16 aanbevelingen geformuleerd.

		College van het openbaar ministerie	College van de hoven en rechtbanken	Korpschefs	Magistraten	De persmagistraten	Woordvoerders en communicatiedeskundigen	Beroepsverenigingen van journalisten
1	Evalueer de omzendbrief (COL OMP 1/2019) van het College van het openbaar ministerie die de communicatie met de media organiseert en pas die aan in voorkomend geval.	X						
2	- Stel een actieplan op om de externe communicatiedoelstellingen van het Openbaar Ministerie te realiseren. - Bepaal voor elke actie: ▪ Een doelstelling ▪ Een doelgroep met zijn noden en kenmerken ▪ De gepaste communicatiekanalen ▪ Een einddatum ▪ Een verantwoordelijke ▪ Een stand van zaken van de uitvoering van de actie. Dat actieplan moet ervoor zorgen dat de externe communicatie van het Openbaar Ministerie het vermoeden van onschuld, de wapengelijkheid en de principes van het recht op een eerlijk proces niet aantast.	X						
3	Formaliseer het externe communicatiebeleid schriftelijk en vermeld: - De doelstellingen inzake externe communicatie van de zetel		X					

		College van het openbaar ministerie	College van de hoven en rechtbanken	Korpschefs	Magistraten	De persmagistraten	Woordvoerders en communicatiedeskundigen	Beroepsverenigingen van journalisten
	- De verschillende mogelijke doelgroepen, hun noden en de verschillende mogelijke communicatiekanalen - De verdeling van de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren van de zetel in functie van de verschillende mogelijke contexten - Een actieplan, afgestemd op de externe communicatiedoelstellingen van de zetel - Een procedure voor de regelmatige evaluatie van het externe communicatiebeleid. Het externe communicatiebeleid moet ervoor zorgen dat de externe communicatie van de hoven en rechtbanken de onpartijdigheid en neutraliteit niet schaadt.							
4	Bepaal de rollen, verantwoordelijkheden en doelstellingen van elke communicatiedeskundige en woordvoerder in overleg met die persoon en rekening houdend met het advies van de magistraten.			X	X	X	X	
5	Voorzie bewustmakingsacties voor de korpschefs en magistraten om een externe communicatiecultuur van de rechterlijke orde en van de integratie en de ondersteuning van de communicatiedeskundigen en woordvoerders te promoten.	X	X					
6	Formaliseer het extern communicatiebeleid bij de verschillende lokale entiteiten schriftelijk, rekening houdend met het nationale kader, en: - Identificeer de doelstellingen van de externe communicatie van de entiteit duidelijk.			X				

		College van het openbaar ministerie	College van de hoven en rechtbanken	Korpschefs	Magistraten	De persmagistraten	Woordvoerders en communicatiedeskundigen	Beroepsverenigingen van journalisten
	- Identificeer de doelgroepen en de geschikte communicatiekanalen. - Definieer de rollen en verantwoordelijkheden van elkeen in de verschillende fasen van de procedure. - Bepaal de mechanismen voor de herziening en de voortdurende verbetering van de procedure.							
7	- Coördineer de redactie van een vademecum met goede praktijken inzake externe communicatie in samenwerking met de actoren op het terrein. - Werk het vademecum bij in functie van de ervaring. - Deel het vademecum bij elke aanpassing aan de betrokken personen mee.	X	X					
8	Organiseer opleidingen om de kennis van sommige journalisten over het rechtssysteem te verbeteren en moedig hen aan om die opleidingen te volgen.	X	X					X
9	Analyseer en verbeter de verschillende stappen van de externe communicatie om de reactietijd op vragen van de pers in te korten.			X		X	X	
10	Promoot een proactieve en pedagogische communicatie in het externe communicatiebeleid om opmerkelijke rechterlijke beslissingen en hun gevolgen uit te leggen en te contextualiseren.			X	X	X	X	
11	Reageer wanneer de media onjuistheden of verkeerde informatie verspreiden en bepaal het geschikte communicatiekanaal om dat te doen.	X	X	X		X	X	

		College van het openbaar ministerie	College van de hoven en rechtbanken	Korpschefs	Magistraten	De persmagistraten	Woordvoerders en communicatiedeskundigen	Beroepsverenigingen van journalisten
12	Onderzoek de mogelijkheid voor het Openbaar Ministerie om journalisten beelden te geven van de interventies van de politie in sommige specifieke zaken. Stel, in voorkomend geval, een protocol op met inachtneming van de grondrechten.	X		X	X	X	X	
13	Voer een dialoogplatform in tussen het College van de hoven en rechtbanken, het College van het openbaar ministerie en de beroepsverenigingen van journalisten om zorgen te delen en suggesties te formuleren.	X	X					X
14	Zorg ervoor dat de persmagistraten de opleidingen van het IGO volgen.			X		X		
15	Evalueer de opleidingen voor woordvoerders en communicatiedeskundigen regelmatig om ervoor te zorgen dat ze aangepast blijven aan de evolutie van het gerechtelijke domein en het medialandschap en aan de specifieke doelstellingen van de entiteiten.	X	X	X				
16	Heb voortdurend aandacht voor klare, dat wil zeggen toegankelijke en begrijpelijke, mondelinge én schriftelijke taal, met behoud van de juridische strengheid en precisie.	X	X	X	X	X	X	X

